

УДК 339.56

Шнирков Олександр Олександрович

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри світової економіки

Державний торговельно-економічний університет

Мирінець Віталій Сергійович

студент факультету міжнародної торгівлі та права

Державного торговельно-економічного університету

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНИХ КОМПАНІЙ В РЕЗУЛЬТАТІ ВИХОДУ З РОСІЙСЬКОГО РИНКУ ВНАСЛІДОК ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Розглянуто економічні наслідки для міжнародних компаній, що виходять з російського ринку внаслідок повномасштабної агресії Росії проти України. Проаналізовано основні причини виходу цих компаній з російського ринку. Виділено ключові виклики, з якими стикаються компанії у зв'язку з цим рішенням, враховуючи економічні, фінансові та геополітичні аспекти. Визначено фінансові результати міжнародних компаній до та після виходу з російського ринку*

***Ключові слова:** міжнародний бізнес, міжнародні компанії, повномасштабна агресія, геополітична напруга, вихід з російського ринку, економічні наслідки.*

***Summary.** The article considers the economic consequences for international companies that leave the Russian market as a result of Russia's full-scale aggression against Ukraine. The main reasons for these companies to leave the Russian market are analyzed. The key challenges faced by companies*

in connection with this decision are highlighted, taking into account economic, financial and geopolitical aspects. The financial results of international companies before and after their exit from the Russian market are determined.

***Key words:** international business, international companies, full-scale aggression, geopolitical tension, withdrawal from the Russian market, economic consequences.*

Постановка наукової проблеми. Обрана тема є актуальною для дослідження, оскільки вона стосується важливих питань міжнародної економіки, політики та безпеки. Вихід міжнародних компаній з російського ринку внаслідок повномасштабної агресії Росії проти України може мати значні наслідки для глобальної економічної стабільності, регіонального співробітництва та конкурентоспроможності. Також ця тема є актуальною для аналізу тенденцій та перспектив розвитку міжнародних економічних відносин у світлі геополітичних викликів та санкцій. Дослідження цієї теми може допомогти зрозуміти мотиви, стратегії та наслідки дій міжнародних компаній, які покидають російський ринок, а також запропонувати рекомендації для покращення їхньої адаптації до нових ринків та умов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджень, що конкретно досліджують економічні наслідки виходу міжнародних компаній з російського ринку внаслідок повномасштабної агресії, проводилось дуже мало. Це свідчить про обмеженість доступної інформації та аналізу з цього питання. У зв'язку з політичною та економічною складністю ситуації, багато дослідників можуть мати обмежений доступ до даних та ресурсів для проведення подібних досліджень. Стаття Borin B. «The real-time impact of the war on Russian imports: a synthetic control method approach» надає корисний емпіричний підхід до оцінки впливу повномасштабної агресії та санкцій на російський

експорт. Її результати підкреслюють значний спад російського експорту у наслідок повномасштабної агресії та санкцій [1]. Звіт «Global Risks Report 2022» від World Economic Forum надає інформацію про сприйняття глобальних ризиків і їхній вплив на економічні процеси та стабільність у світі. Це може служити контекстом для розуміння глобальних викликів, пов'язаних з повномасштабною агресією в Україні та її впливом на міжнародний бізнес [2]. Дайджест «55th issue of the regular digest on impact of foreign companies' exit on RF economy» від KSE Institute також може надати цінну інформацію щодо виходу іноземних компаній з російського ринку та їхнього впливу на російську економіку [3].

Публікація Пилипенко Я. «Вихід міжнародних бізнесів з російського ринку: чи є прогрес?» розглядає вихід міжнародних бізнесів з російського ринку після початку повномасштабної агресії Росії проти України. Стаття розглядає причини, чому деякі компанії не залишили РФ раніше через фінансові втрати та величезний ринок. Автор аналізує дані досліджень та перелік компаній, які залишили ринок РФ і тих, що залишаються [4]. Баловсяк Н. в публікації «Як війна в Україні та санкції знищують російський ІТ-ринок» розглядає вплив виходу міжнародних технологічних компаній з російського ринку та масової еміграції ІТ-фахівців на ситуацію в російському ІТ-секторі. Також стаття відзначає масову втечу фахівців та невдачу імпортозаміщення технологій. Російські компанії змушені змінювати свої стратегії розвитку в умовах санкцій та інших обмежень [5]. Публікація Паняк О. «Як розголос сприяє виходу іноземних компаній з російського ринку» розглядає вплив повномасштабної агресії в Україні та санкцій на російський ІТ-ринок. Вихід великих іноземних технологічних компаній з Росії, еміграція ІТ-фахівців, невдача в імпортозаміщенні та зміна стратегій розвитку російських компаній створюють серйозні виклики для сектора, що призводить до значних економічних втрат та змін в ринкових умовах [6]. У цих трьох публікаціях розглядається вихід

міжнародних бізнесів з російського ринку та його вплив на різні сектори економіки. Публікації аналізують причини виходу компаній, такі як політичні та економічні обмеження, інноваційні втрати та втеча фахівців. Результатом є значні економічні втрати та зміни в ринкових умовах як в Росії.

Наведені джерела можуть бути корисними для розгляду цієї теми, але їхній обсяг є обмеженим. Для більш глибокого розуміння цього питання та його наслідків необхідно проводити подальші дослідження та аналіз.

Мета. Мета дослідження полягає в аналізі економічних наслідків для міжнародних компаній в результаті їхнього виходу з російського ринку у зв'язку з початком повномасштабної агресії Росії проти України.

Виклад результатів досліджень. Повномасштабна агресія Росії проти України та її вплив на міжнародну політику та економіку відзначаються важливими подіями та наслідками, які розповсюдились по всьому світі. Однією з ключових сфер, яка відчула дотик цього конфлікту, є міжнародний бізнес. Початок повномасштабної агресії Росії проти України та наступні санкції привели до серйозних викликів для міжнародних компаній, які мали підприємства та інвестиції в Росії. Рішення про вихід з російського ринку стало для них складним та стратегічно значущим. Відповідно до результатів веб-пошуку, станом на 2023 рік вже повністю припинили діяльність в Росії 288 міжнародних компаній, що становить приблизно 23,2% від загальної кількості [7]. Це свідчить про значний розмір і вагу рішень цих компаній. Серед компаній, які припинили діяльність в Росії, є автомобільні виробники, такі як Audi, Chevrolet, Ford, Mercedes, Toyota тощо. Крім того, навіть такі гіганти, як Apple, Deloitte, IKEA, Netflix, Nike, Uber та інші не залишилися осторонь цього тренду.

Виділимо основні причини виходу цих компаній з російського ринку. Повномасштабна агресія Росії проти України та санкції, які були введені проти Росії, створили надзвичайно непередбачувані геополітичні ризики для бізнесу. Однією з найсуттєвіших причин є бажання уникнути санкцій, які можуть бути застосовані проти компаній, що продовжують працювати в Росії. Санкції, введені наслідком конфлікту в Україні, можуть обмежувати можливості фінансування та торгівлі, що робить бізнес у Росії менш привабливим для міжнародних компаній. Крім того, зменшення прибутковості громадян та зростання інфляції, викликані повномасштабною агресією та санкціями, призвело до скорочення споживчого попиту в Росії, що може негативно вплинути на продажі та прибутковість міжнародних компаній. Збереження репутації також грає важливу роль у рішенні компаній про вихід з російського ринку. Умови, в яких бізнес-операції проводяться в Росії під час конфлікту, можуть призвести до ризику втрати репутації, особливо в очах глобальної спільноти та клієнтів. При цьому, залишаючи ринок, компанії можуть прагнути уникнути співвідношення свого імені з нестабільністю та військовою агресією. Ці причини виходу міжнародних компаній з російського ринку необхідно розглядати у комплексі, оскільки вони взаємодіють між собою та створюють серйозні виклики для бізнесу в умовах геополітичної нестабільності. Прийняття рішень щодо виходу з ринку є стратегічним завданням, яке вимагає аналізу всіх цих факторів для забезпечення мінімізації ризиків та збереження стабільності міжнародних компаній.

Після припинення своєї діяльності на російському ринку унаслідок повномасштабної агресії Росії проти України, міжнародні компанії стикаються з численними наслідками, які можуть суттєво вплинути на їхню фінансову стабільність та стратегію розвитку. Основні наслідки виходу з російського ринку включають:

1. Втрата великого та перспективного ринку. Російський ринок завжди вважався важливим для багатьох міжнародних компаній, особливо для тих, які мали виробничі потужності в РФ. Вихід з цього ринку призводить до втрати значного обсягу продажів та прибутку. Це особливо актуально для автомобільних виробників, туристичних компаній, технологічних гігантів та роздрібних мереж. Одним з прикладів підприємств, які стикнулись з цією проблемою, є McDonald’s – американська мережа ресторанів швидкого обслуговування, яка має філії по всьому світу. У березні 2022 року McDonald’s оголосив про припинення своєї діяльності в Росії через вторгнення Росії в Україну [8]. Вихід з російського ринку призвів до закриття близько 850 ресторанів та втрати приблизно 62000 робочих місць. Це також призвело до значних фінансових втрат, оскільки Росія була одним з найбільших ринків для McDonald’s.

2. Потенційні правові суперечності та витрати. Вихід з Росії може призвести до правових суперечностей та додаткових витрат на юридичних консультантів і адвокатів для вирішення питань, пов'язаних з припиненням діяльності. Одним з прикладів підприємств, які стикнулися з правовими суперечностями та витратами після виходу з російського ринку, є ExxonMobil – американська нафтогазова корпорація, яка має численні проекти по всьому світу [9]. Після накладення санкцій на Росію, ExxonMobil була змушена припинити свою роботу в рамках спільного проекту з російською компанією Rosneft. ExxonMobil також витратила значну суму грошей на юридичні послуги для вирішення правових питань, пов'язаних з припиненням проекту.

3. Ризик конфіскації майна та активів. Виходячи з політичного тиску та санкцій, компанії можуть стикатися з ризиком конфіскації свого майна та активів, залишених в Росії, що призводить до значних фінансових збитків та загрози втрати власності. Одним з прикладів підприємств, які

стикнулися з ризиком конфіскації майна та активів після виходу з російського ринку, є Visa. Visa – міжнародна платіжна система, яка надає послуги електронних платежів по всьому світу. Після виходу з російського ринку у 2023 році, Visa отримала збиток у вигляді загальних та адміністративних витрат на \$60 млн [10].

4. Перерозподіл ресурсів та персоналу. Зміна стратегії, пов'язана з виходом з Росії, може вимагати перерозподілу ресурсів та персоналу в міжнародних компаніях, що включає в себе звільнення працівників або реорганізацію операцій в інших регіонах. Одним з прикладів підприємств, які стикнулися з проблемою перерозподілу ресурсів та персоналу після виходу з російського ринку, є Toyota – японський автовиробник, який мав виробничі потужності в РФ [11]. Вихід з російського ринку призвів до закриття двох заводів Toyota, де працювало близько 2500 співробітників. Toyota повинна була перерозподілити свої ресурси та персонал на інші регіони, що вимагало додаткових витрат та часу.

5. Пошук альтернативних ринків. Багато міжнародних компаній, які покидають Росію, активно розглядають можливості на альтернативних ринках. Це включає в себе розгляд можливостей в Україні, Польщі, Туреччині, Китаї та інших країнах. Деякі компанії також адаптують свої продукти та стратегії до нових ринків для забезпечення сталого розвитку.

Усі ці наслідки вимагають від міжнародних компаній адаптації та розробки нових стратегій для забезпечення своєї стабільності та конкурентоспроможності в умовах геополітичних та економічних змін.

Визначимо фінансові результати наведених в прикладах компаній до та після виходу з російського ринку (табл. 1).

Фінансові результати наведених в прикладах компаній до та після виходу з російського ринку

Компанія	Чистий прибуток, млн дол	
	до виходу з російського ринку (2021 р.)	після виходу з російського ринку (2022 р.)
McDonald's	7,545	6,177
ExxonMobil	23,04	55,7
Visa	12,311	14,957
Toyota	21,105	18,14

Джерело: систематизовано автором на основі [7-11]

Результати показують, що чистий прибуток декількох великих міжнародних компаній зазнав певних змін після виходу з російського ринку у 2022 році. McDonald's, світовий ланцюг ресторанів швидкого харчування, зазнав зменшення свого чистого прибутку після виходу з Росії. У 2021 році, до виходу, чистий прибуток становив 7,545 млрд дол, в той час як у 2022 році, після виходу з російського ринку, він скоротився до 6,177 млрд дол. Це може бути наслідком втрати ринкового обсягу та інших факторів, пов'язаних з виходом з Росії. Toyota, велика автомобільна компанія, втратила частину свого чистого прибутку після виходу з російського ринку. У 2021 році, до виходу, чистий прибуток становив 21,105 млрд дол, а в 2022 році, після виходу, він скоротився до 18,14 млрд дол. Ця втрата може бути пов'язана зі зменшенням продажів автомобілів в Росії після виходу з ринку.

ExxonMobil, глобальна компанія у сфері видобутку та обробки нафти та газу, показав значний ріст чистого прибутку після виходу з російського ринку, що зумовлено покращенням фінансової ефективності після зменшення ризиків, пов'язаних із ситуацією в Росії. Visa, міжнародна компанія у сфері фінансових послуг, також показав зростання чистого прибутку після виходу з російського ринку, що свідчить про те, що вихід з

Росії дозволив компанії сконцентрувати свої зусилля на інших ринках та підвищити свою прибутковість.

Загалом, аналіз фінансових результатів після виходу міжнародних компаній з російського ринку свідчить про різні наслідки для різних секторів і компаній. Деякі зазнали збитків, інші показали позитивні зміни, що відображає складність впливу таких рішень на бізнес.

Висновки. На основі дослідження різноманітних аспектів економічних наслідків для міжнародних компаній внаслідок виходу з російського ринку в результаті повномасштабної агресії Росії проти України можна зробити наступні висновки. Геополітичні конфлікти суттєво вплинули на бізнес-середовище в Росії та призвели до виходу численних міжнародних компаній з цього ринку. Вихід з російського ринку був спричинений різними факторами, включаючи бажання уникнути санкцій, зберегти репутацію, захистити активи та зменшити ризики, пов'язані з політичним тиском. Наслідки для компаній, які покидають Росію, включають втрату великого та перспективного ринку, ризик конфіскації активів, потенційні правові суперечності та зміну стратегії. Міжнародні компанії, які покидають Росію, шукають нові можливості на альтернативних ринках та адаптують свої бізнес-стратегії до нових умов. Виходячи із зазначених висновків, стає очевидним, що геополітичні конфлікти мають суттєвий вплив на глобальний бізнес, вимагаючи від компаній аналізу ризиків та прийняття стратегічних рішень для забезпечення стабільності та розвитку.

Література

1. Borin B., Conteduca F. P., Mancini M. The real-time impact of the war on Russian imports: a synthetic control method approach. *SSRN Electronic Journal*. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/366194179_The_Real-

time_Impact_of_the_War_on_Russian_Imports_A_Synthetic_Control_Method_Approach

2. Global Risks Report 2022. *World Economic Forum*. URL: <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2022/in-full/grr2022-executive-summary>
3. 55th issue of the regular digest on impact of foreign companies' exit on RF economy. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/55th-issue-of-the-regular-digest-on-impact-of-foreign-companies-exit-on-rf-economy/>
4. Пилипенко Я. Вихід міжнародних бізнесів з російського ринку: чи є прогрес? URL: <https://voxukraine.org/vyhid-mizhnarodnyh-biznesiv-z-rosijskogo-rynku-chy-ye-progres>
5. Баловсяк Н. Як війна в Україні та санкції знищують російський ІТ-ринок. URL: <https://tyzhden.ua/iak-vijna-v-ukraini-ta-sanktsii-znyshchuiut-rosijskyj-it-rynok/>
6. Паняк О. Як розголос сприяє виходу іноземних компаній з російського ринку. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/27/702639/>
7. Іноземні компанії в Росії у 2022 році скоротили понад 230 тисяч працівників. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/19/705653/>
8. End of an era: McDonald's strikes deal to sell Russia restaurants. URL: <https://www.aljazeera.com/economy/2022/5/19/end-of-an-era-mcdonalds-strikes-deal-to-sell-russia-restaurants>
9. Exxon to exit Russia, leaving \$4 bln in assets. URL: <https://www.reuters.com/business/energy/exxon-mobil-begins-removing-us-employees-its-russian-oil-gas-operations-2022-03-01/>
10. Visa loses \$60 mln after suspending operations in Russia. URL: <https://tass.com/economy/1443975>

11. Toyota to exit Russia, terminating auto production and sales. URL:
<https://asia.nikkei.com/Politics/Ukraine-war/Toyota-to-exit-Russia-terminating-auto-production-and-sales>